

- України / А.М. Вінграновський // Стратегічна панорама. – 2007. – № 3. – С. 172
4. Власюк О.С. Інвестиційна політика в стратегії забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. - К.: НІПМБ. - 2004. - 227 с.
 5. Ємельянов О.В. Регіональні фінансові кризи в контексті економічної безпеки України / О.В. Ємельянов, В.П. Кузьменко // Стратегічна панорама. – № 3. – 2009. – С.130-137
 6. Кириченко О. А., Ерохін С. А. та ін. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: монографія / за ред. О.А. Кириченка. Київ, НАУ, 2008 – 345с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 351.82:332.12

Антонов А. В.,

к.е.н.

докторант Академії муніципального управління

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ СТІЙКОГО ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В статті розкрито теоретичні засади формування нового напрямку соціально-економічної політики - стійкий розвиток сільських територій, визначено концептуальні положення стратегії стійкого життєзабезпечення сільського населення, окреслено методологію і механізм реалізації стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій.

В статье раскрыты теоретические основы формирования нового направления социально-экономической политики - устойчивое развитие сельских территорий, определены концептуальные положения стратегии устойчивого жизнеобеспечения сельского населения, очерчены методологию и механизм реализации стратегии устойчивого жизнеобеспечения населения сельских территорий.

In article theoretical bases of formation of the new direction of social and economic policy - a sustainable development of rural territories are opened; conceptual provisions of strategy of steady life support of country people are defined; the methodology and the mechanism of realization of strategy of steady life support of the population of rural territories are opened.

Вступ. В останні роки в Україні формується новий напрям соціально-економічної політики - стійкий розвиток сільських територій, основою якої є розробка стратегії стійкого життєзабезпечення сільського населення. Концептуальні положення стратегії стійкого життєзабезпечення сільського населення визначають ефективність її реалізації з урахуванням не тільки специфічних особливостей розвитку сільських територій в різних регіонах, а й загальної тенденції низької якості і рівня життя сільського населення. Досліджуючи сільські території, потрібна наукова концепція стійкості їх розвитку, яка дозволить більш чітко визначити методологію і організацію **економічного механізму** реалізації стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій.

При цьому вимагають більш поглибленої розробки понятійний апарат, питання співвідношення понять, відповідно, концепцій стійкості і стабільності в соціально-економічних системах, зокрема сільських територій, з її різноманітними рівнями та структурними одиницями, враховуючи, що стабілізація (від латинського - *stabilis*) і є стан стійкості. Семантичний аналіз показує, що термін стійкість означає твердість, завзятість і стабільність. При цьому, стабільність означає міцність і постійність, міцність - наявність сильних внутрішніх зв'язків, стабільність і твердість, твердість - міцність, силу, непохитність, рішучість і завзятість [1].

Результати. Розробляючи методологічні аспекти з стійкого розвитку сільських територій необхідно враховувати всі їх основоположні базиси - безпосередньо територія, природний, людський, соціальний потенціали, соціально-економічне становище, стан соціальної сфери та виробничої інфраструктури, сільського господарства, рівень розвитку несільськогосподарських видів підприємницької діяльності, переробки та збуту сільськогосподарської продукції, землевикористання, розглядаються потенційні можливості розвитку, методологічні аспекти його планування, включаючи розвиток соціально-територіальних груп, створення підприємницьких зон на базі наявних ресурсів. Зазначимо, що саме широке охоплення багатьох сфер функціонування сільських територій є особливо важливим при розгляді визначення «соціальний розвиток села».

Соціально-економічний розвиток села багато вчених [2, с. 57; 3, с. 65; 3, с. 132; 6, с. 143] трактують як вдосконалення сучасного стану сільських поселень і територій, метою якого має стати їх комплексний, як економічний так і соціальний розвиток, для створення гідних умов праці і побуту сільського населення. При цьому треба розуміти, що термін соціальний означає звернений до сукупності людей, об'єднаних спільними інтересами та цінностями – сільського населенню, людині в аграрній сфері.

Соціальний розвиток села слід розглядати як систему державних та інших заходів, спрямованих на охорону громадських та економічних інтересів особистості і сільського населення в цілому. Необхідно враховувати, що соціальна справедливість - це міра рівності в життєвому становищі населення сільських і міських територій, об'єктивно зумовлена рівнем матеріального і духовного розвитку.

Надаючи пріоритетне значення створенню надійної економічної бази, в завданнях розвитку сільських територій слід концентрувати увагу на кінцеву мету - їх комплексного соціального розвитку і облаштування, що дозволяє створити гідні умови для життя, побуту і високо продуктивності праці сільського населення, так як без цього не можна визначити, що досягнуто стійкий розвиток.

Політика розвитку сільських територій включає забезпечення соціального розвитку сільських поселень, розширення доступності соціальних послуг на селі та підвищення їх якості, державну підтримку розв'язання житлової проблеми, розвиток мережі сільських закладів

охорони здоров'я, загальної освіти, газифікації, електрифікації, будівництва автошляхів на селі тощо[8].

Цілком очевидно, що стратегія формування стійкого життєзабезпечення населення сільських територій повинна враховувати не тільки соціальний аспект, а і необхідні інструменти створення виробничо-економічної бази (що дозволить підвищити рівень доходів та зайнятості, поліпшити інвестиційний клімат тощо) Крім того, важливо наукове забезпечення прогностичних і проектних робіт (методичні, нормативні, проектні матеріали), науковий супровід відновлення і розвитку об'єктів сільської соціальної, інженерної, виробничої інфраструктури з урахуванням розвитку бази будіндустрії, адаптивно-ландшафтного благоустрою земель.

При розробці методологічних основ стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій треба мати на увазі, що коли мова йде про таку соціально-економічну систему, як сільські території, то виникає питання про концептуальні і функціональні відмінності поняття стійкості з такими поняттями як: стабільний розвиток, динамічний розвиток, економічне зростання, соціально-економічний прогрес, планомірне, пропорційний розвиток тощо. Наявні не завжди однозначні визначення поняття стійкого розвитку ускладнюють виявлення місця і функціональних особливостей концепції соціально-економічної стійкості, що сформульована з акцентом на проблемах якості життя сільського населення.

Вихідним пунктом методологічного підходу до аналізу проблеми є узагальнююча характеристика ступеня стійкості, визначення її критеріїв, розробка механізмів забезпечення через важелі і стимули регулювання на макро-і мікроекономічному рівні соціально-економічної системи сільських територій.

У загальному плані такого підходу ступінь стійкості розвитку сільських територій сучасної України визначається дієвістю, активністю, взаємоузгодженню та ефективністю використання всієї сукупності і насамперед визначальних чинників виробництва, як основи ресурсного потенціалу. Класична політекономія виокремлює три таких фактори: працю, землю і капітал. Сучасна світова економічна наука в якості четвертого, найважливішого самостійного фактора виробництва впливає на стан фінансових, матеріальних і соціальних ресурсів територій розглядає підприємницьку здібність суб'єктів господарювання. Об'єднані в єдиному ринковому механізмі ці фактори мають вирішальне значення в забезпеченні стійкості.

Оскільки концепція стабільного розвитку включає виробничу, соціальну, екологічну, природоохоронну складову, то стан стійкості та стабільності важливо забезпечити в кожній з них і цілеспрямовано реалізовувати в єдиній інтегральній системі науково-методичних та обґрунтованих заходів, що практично і високоефективно реалізуються. Стійкий та стабільний розвиток безпосередньо виробничої сфери села -

сільського господарства - може бути забезпечений шляхом застосування інтенсивних, екологічно безпечних технологій, що у свою чергу дозволить досягти поліпшення демографії та інвестиційно-інноваційної ситуації в межах сільських територій [7, с. 54].

З урахуванням вивчених нами різних підходів вітчизняних і зарубіжних вчених і уточнюючи поняття «стійкий розвиток сільських територій» ми визначаємо його як стабільний розвиток сільської спільноти, що забезпечує зростання ефективності сільської економіки, підвищення відповідного рівня життя сільського населення, підтримання природно - екологічної системи життєзабезпечення.

Методологія стійкого розвитку сільських територій повинна базуватися на такій економічній категорії як «життєзабезпечення населення», використання якої передбачає цілісний розвиток сільських територій як системи, при одночасному розв'язанні цілого комплексу проблем: раціонального використання ресурсів і ресурсозбереження, створення гідного середовища проживання, розвиток системи комплексів рекреаційного та культурно-оздоровчого значення, тобто здійснення системи заходів, спрямованих на підвищення якості життя сільського населення.

Економічна категорія «життєзабезпечення населення» визначається як сукупність якісних і кількісних характеристик, відповідних рівню продуктивних сил суспільства, соціально-економічних та соціально-трудова відносин в умовах функціонування і розвитку ринкової економіки. В широкому розумінні, «життєзабезпечення» - це можливості, ресурси і види діяльності, що необхідні людині для отримання коштів для буття.

Розглядаючи всі аспекти проблематики розвитку та функціонування сільських територій можна виділити наступні основні складові концептуальної моделі стійкого життєзабезпечення населення сільських територій: населення, соціальна сфера, екологія і економіка (рис. 1).

У концепції стійкого розвитку це модель нової системи соціально-економічних відносин будується на принципах самоорганізації, що забезпечує ефективну систему життєзабезпечення всіх поколінь людей на основі раціонального використання ресурсного потенціалу через стабільний економічний розвиток.

Перехід до стійкого життєзабезпечення сільського населення включає два взаємопов'язані етапи: створення моделей, які через важелі та механізми, сприяють досягненню намічених цілей регіонального розвитку і їх широке застосування з урахуванням вчасного виявлення в межах конкретних просторових одиниць потенціалів і факторів, що знижують їх конкурентоспроможність і гальмують соціально-економічний розвиток.

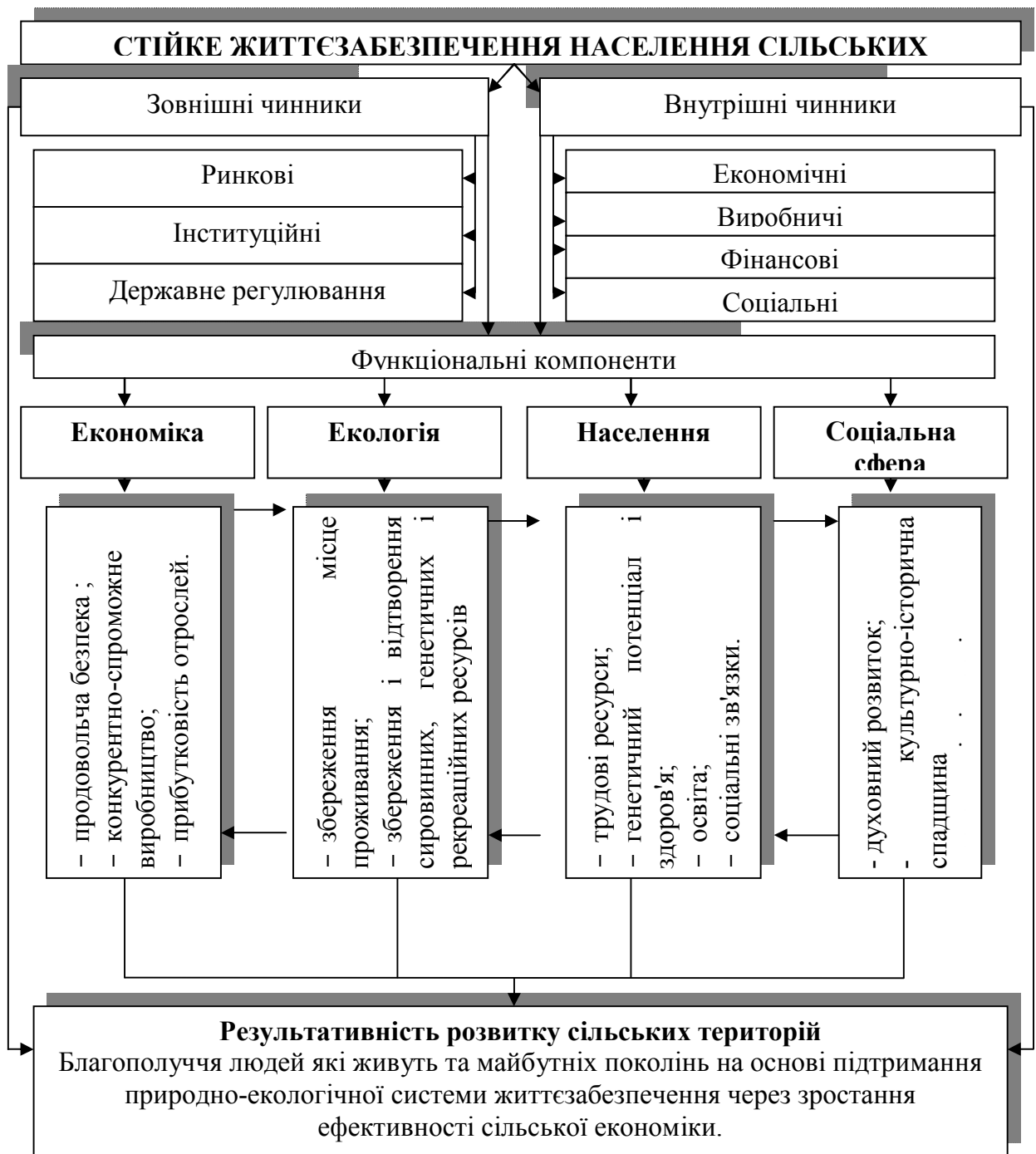

Рис. 1. Концептуальна модель стійкого життєзабезпечення населення сільських територій

При розмаїтті відмінних рис стійкого життєзабезпечення населення сільських територій першорядне значення має взаємозв'язок ресурсного потенціалу території, соціально-економічних умов і ступінь готовності населення самостійно визначати цілі розвитку регіону і активно брати участь в інтерактивному плануванні.

Системне взаємопов'язане дослідження дозволило визначити наступні методологічні підходи формування стабільного життєзабезпечення населення сільських територій:

- Всебічне соціально-економічне обґрунтування системних заходів з стійкого розвитку сільських територій;

- Виявлення загальних макроекономічних закономірностей і диференційованих по регіонах стратегій взаємодії при забезпеченні динамічного зростання якості і рівня життя сільського населення;

- Розробка і прийняття стандартів соціально-економічних умов ефективного життєзабезпечення населення сільських територій;

- Розробка системи обґрунтованих об'єктивно-контрольованих показників оцінки якості і рівня життя населення, з урахуванням специфічних особливостей життєзабезпечення на сільських територіях.

Проведене дослідження дозволило визначити, що стратегія стабільності життєзабезпечення населення сільських територій – це інтегрована модель дій, спрямованих на якісний розвиток території в рамках забезпечення позитивних тенденцій якості на рівні життя.

Основні концептуальні положення стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій мають бути розроблені з урахуванням диференційованого, системного підходу, який передбачає перехід від моделі неоліберального до моделі соціально-орієнтованого розвитку сільської економіки, де зайнятість і прибуткованість сільського населення розглядається як одна з основних цілей макроекономічної агропродовольчої політики.

При цьому стратегія стійкого життєзабезпечення населення сільських територій повинна бути не тільки цілеспрямованою але і комплексною, стабілізуючи і підтримуючи всі функціональні особливості села, в першу чергу, якісне відтворення трудових ресурсів. Це створить реальні передумови обґрунтованої трансформації зайнятості сільського населення, не тільки розвиваючи нові і зберігаючи існуючі робочі місця в пріоритетних галузях сільської економіки, а й створюючи нові високоприбуткові робочі місця в несільськогосподарських галузях.

Таким чином, мета стратегії стабільного та стійкого життєзабезпечення населення сільських територій - розробка та обґрунтування диференційованих напрямків розвитку, формуючи точки зростання, що стимулюють попит на робочу силу і сприяють зростанню заробітної плати та доходів сільського населення в рамках наявних фінансових, інституційних та соціальних імперативів.

Аналіз досвіду розвинених європейських країн, дозволяє, ґрунтуючись на загальних макроекономічних підходах виділити ряд принципів, які є характерними для більшості проектів і програм, що спрямовані на побудову моделі нової системи соціально-трудових відносин на принципах самоорганізації, що забезпечує стабільний рівень прибутковості населення сільських територій.

Серед пріоритетних принципів стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій, на нашу думку, необхідно відзначити найбільш значущі в плані узагальнення специфічних комбінацій різних заходів та елементів проектів і програм комплексного розвитку села (рис. 2).

Рис. 2. Принципи стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій

Концептуальні основи побудови стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій наступні:

- обґрунтування комплексності заходів та механізмів їх реалізації з стійкого розвитку села;
- розробка і прийняття стандартів соціально-економічних умов розвитку сільських територій;
- обґрунтування стандартів доступу сільських жителів до соціальної сфери та сфері послуг;
- розробка показників якості життя населення території;
- розробка та обґрунтування методів і механізмів міжвідомчої координації і взаємодії при розв'язанні проблем сільського розвитку, включаючи розробку цільових проектів і програм;

- врахування регіонального аспекту функціонування сільських територій, так як механізм стійкого розвитку повинен бути реалізується в структурних одиницях, що представляють собою цілісну систему, що складається з природних, економічних, соціальних і демографічних компонентів.

Дослідження показало, що розробка концептуальних положень стратегії стійкого життєзабезпечення населення сільських територій є першим і найбільш відповідальним етапом планової діяльності і являє собою науково обґрунтовану оцінку основних цільових орієнтирів розвитку. Треба враховувати, що концептуальні положення стратегії стабільності життєзабезпечення населення сільських територій відрізняються від загальної концепції стійкого соціально-економічного розвитку України наступним: пріоритетною увагою до характеристик тенденцій, а не до конкретних показників економічного розвитку; меншою деталізацією показників соціально-економічної динаміки; всебічної оцінкою соціально-економічних наслідків вибору кращих варіантів розвитку.

Розробка основних положень стратегії стійкості вимагає регіонального підходу, так як реалізація соціально-економічних проектів і програм в сільській місцевості, передбачає здійснення комплексу заходів на конкретних територіальних структурних одиницях, що відрізняються не тільки ресурсним потенціалом, а й специфічними проблемами розвитку, у тому числі особливостями трудової діяльності.

На нашу думку, перехід до стійкого життєзабезпечення сільського населення включає два взаємопов'язані етапи:

– створення моделей, які через важелі та механізми, сприяють досягненню намічених цілей регіонального розвитку та їх широке застосування з урахуванням вчасного виявлення в межах конкретних просторових одиниць потенціалів і факторів, що знижують їх конкурентоспроможність і гальмують соціально-економічний розвиток.

Висновки. Вивчення широкого діапазону сучасних досліджень сільських територій, підходів і методик до аналізу та прогнозування їх стійкого розвитку, можна зробити висновок, що для якісного виконання селом функціонального навантаження, необхідна стратегія, що забезпечує створення передумов формування точок зростання з урахуванням всіх аспектів життєзабезпечення (розвитку соціальної сфери та інженерної інфраструктури, диверсифікації бізнесу в сільській місцевості, розширення ринка праці, розвитку процесів місцевого самоврядування).

Використані джерела інформації:

1. Толковый словарь живого великорусского языка / [авт. Даль В. И.]. – М.: ГИС, 1955. Т. 3.
2. Бородіна О.М. Корегування політики державної підтримки сільського господарства України / О. М. Бородіна, П.М. Могильний // Економіка АПК. - 2007. – № 6. – С. 55-61.
3. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики / Ю. Губені // Економіка України. - 2007. - № 4. – С. 62-70.

4. Жибак М.М. Регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій з урахуванням європейського досвіду / М. М. Жибак // Економіка АПК. – 2008. - № 5. – С.131-133.
5. Лісовий А.В. Сталий розвиток сільських територій: виникнення, сутність, принципи / А. В. Лісовий // Економіка АПК. – 2007. - № 4. – С. 140-145.
6. Малік М. Й. До питання сталого розвитку сільських територій / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 51-55.
7. Павлов О.І. Концептуальні засади державної політики розвитку сільських територій / О. І. Павлов // Український центр політичного менеджменту, 17 жовт. 2010 р., Режим доступу: <http://www.politik.org.ua>

Рецензент: Дацій О.І., д.е.н., професор.

УДК 644.61

Антонова С.Є.,

к.е.н., доцент кафедри державного управління та
місцевого самоврядування

Національного університету водного господарства та природокористування;

Валюх А.М.,

к.е.н., доцент кафедри державного управління та
місцевого самоврядування

Національного університету водного господарства та природокористування;

Якимчук А.Ю.,

к.е.н., доцент кафедри державного управління та
місцевого самоврядування

Національного університету водного господарства та природокористування

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто ефективність управління водозабезпеченням міського населення, розроблено алгоритм та обґрунтовано процедуру її визначення. Запропоновано комплексний показник для оцінювання ефективності водозабезпечення.

Рассмотрена эффективность управления водоснабжением городского населения, разработан алгоритм и обосновано процедуру ее определения. Предложен комплексный показатель для оценки эффективности водоснабжения.

Considered management efficiency of water supply of urban population, developed algorithm and proved its determination procedure. Proposed a comprehensive index to evaluate the effectiveness of water supply.

Постановка проблеми. Процеси, які відбуваються в сфері водозабезпечення характеризуються багатовекторністю, різноплановістю. Їх регулювання зумовлює необхідність пошуку підходів, спрямованих на встановлення ефективності формування та реалізації державної політики України в галузі водозабезпечення.